ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ Г-ЖА VERICA TRSTENJAK

представено на 15 ноември 2007 година [1]

I — Въведение

1. По настоящото дело препращащата юрисдикция иска да се установи дали разпоредбите на германския граждански кодекс (Bürgerliches Gesetzbuch, наричан по-нататък „BGB“), позволяващи на продавача при замяна на дефектна потребителска стока да изисква от купувача обезщетение за ползването на стоката, са в съответствие с Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 май 1999 година относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции [2] (наричана по-нататък „Директивата“). Съдът за първи път ще се произнесе по тълкуването на Директивата в рамките на производство по преюдициално запитване.

2. Запитването е отправено в рамките на спор пред Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) между Quelle AG (наричано по-нататък „Quelle“) и Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände (наричано по-нататък „Bundesverband“), в който Bundesverband иска Quelle да спре да фактурира на потребителите суми, съответстващи на употребата на дефектни стоки, и да възстанови сумата, платена в настоящия случай като обезщетение за ползването им.

II — Правна уредба

A — *Общностна правна уредба*

1. Първично право

3. Съгласно член 3, параграф 1, буква у) ЕО дейността на Общността включва, при условията и сроковете, предвидени в Договора и в съответствие с графика посочен в него, съдействие за засилване на защитата на потребителите.

1 — Език на оригиналния текст: словенски.

2 — ОВ L 171, стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 5, стр. 89.

4. Член 153, параграф 1 ЕО установява:

„С цел подкрепа на интересите на потребителите и осигуряването на високо равнище на защита на потребителите, Общността съдейства за закрилата на здравето, сигурността и икономическите интереси на потребителите, както и за развитието на тяхното право на информация, просвета и самоорганизиране с цел защита на техните интереси.“

5. Член 95 ЕО гласи:

„1. […] Съветът […] приема мерките за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите-членки, които имат за цел създаването и функционирането на вътрешния пазар.

[…]

3. В своите предложения, предвидени в параграф 1, в областта на […] закрилата на потребителите, Комисията приема за база високо равнище на закрила, като взема под внимание, по-специално, всяко ново развитие, основаващо се на научните факти. В рамките на съответните си правомощия, Европейският парламент и Съветът също ще полагат усилия да постигнат тази цел.

[…].“

2. Директивата 1999/44

6. Съображение 2 от Директивата гласи: „Вътрешният пазар представлява област без вътрешни граници, в която свободното движение на стоки, лица, услуги и капитали е гарантирано; […]. Това предполага потребителите — жители на една държава-членка, да имат свобода да закупуват стоки на територията на друга държава-членка на основата на единен минимален списък от ясни правила, уреждащи продажбата на потребителски стоки“.

7. Съображение 4 от Директивата гласи: „Потребителите, които имат желание да се възползват от обширния пазар, като закупуват стоки в държави-членки, различни от държавата, в която живеят, играят основна роля в изграждането на вътрешния пазар […]“.

8. Съображение 5 уточнява: „Създаването на общ списък от минимални правила на потребителско право, което е валидно независимо от това къде в Общността са закупени стоките, увеличава доверието на потребителите и им дава възможност да се възползват максимално от вътрешния пазар“.

9. Съображение 15 от Директивата посочва: „Държавите-членки могат да вземат мерки всяко възстановяване на сума на потребителя да бъде намалено, за да се вземе предвид употребата на стоките от страна на потребителя от момента на доставката им; […] мерки, чрез които се постига анулиране на договора, могат да бъдат постановени от националното законодателство“.

10. Съображение 24 гласи: „На държавите-членки следва да се позволи да приемат и прилагат по-строги разпоредби в областта, уредена с настоящата директива, за да осигурят още по-високо ниво на защита на потребителите“.

11. Член 3 от Директивата урежда правата на потребителя:

„1. Продавачът отговаря пред потребителя за всяка липса на съответствие, която съществува към момента на доставка на стоките.

2. В случай на липса на съответствие потребителят има право стоките да бъдат приведени в съответствие безплатно чрез ремонт или замяна, съгласно параграф 3, или да получи подходящо намаление на цената или договорът да бъде анулиран по отношение на тези стоки, в съответствие с параграфи 5 и 6.

3. На първо място потребителят може да поиска от продавача да ремонтира стоките или той може да поиска продавачът да ги замени, и в двата случая безплатно, освен ако това е невъзможно или непропорционално.

Счита се, че даден начин за обезщетяване е непропорционален, ако той налага на продавача разходи, които в сравнение с друга алтернативна форма на обезщетение са неразумни, като се вземе предвид:

— стойността, която стоките биха имали, ако не съществуваше липса на съответствие,

— значимостта на липсата на съответствие, и

— дали алтернативното обезщетяване може да бъде осъществено без значително неудобство за потребителя.

Всеки ремонт или замяна се извършва в разумен срок и без значително неудобство за потребителя, като се вземат предвид характерът на стоките и целта, за която потребителя изисква стоките.

4. Терминът „безплатно“ в параграфи 2 и 3 се отнася до необходимите разходи, направени за привеждане на стоките в съответствие с договора, и по-специално разходите за пощенски услуги, труд и материали.

5. Потребителят може да поиска подходящо намаление на цената или да анулира договора:

— ако потребителят няма право на ремонт и замяна, или

— ако продавачът не е предоставил компенсацията в разумен срок, или

— ако продавачът не е предоставил компенсацията без значително неудобство за потребителя.

[…].“

12. Съгласно член 5, параграф 1, първо изречение от Директивата „продавачът е отговорен по силата на член 3, когато липсата на съответствие бъде установена до две години след доставката на стоките“.

13. Съгласно член 8, параграф 2 от Директивата „държавите-членки могат да приемат или запазят в сила по-строги разпоредби в съответствие с Договора, в областта, уредена от настоящата директива, за да гарантират още по-високо ниво на защита на потребителите“.

Б — *Германското право*

14. Директивата е транспонирана в германския правов ред в рамките на

реформата на германския граждански кодекс (Bürgerliches Gesetzbuch, наричан по-нататък „BGB“ [3].

15. § 439 от BGB, озаглавен „Изпълнение a posteriori“, гласи:

„1. Купувачът може да изисква изпълнение a posteriori, като избира между отстраняване на дефекта или доставка на стока без дефекти.

2. Продавачът, който изпълнява a posteriori, е длъжен да поеме необходимите разходи, и по-специално разходите за транспортни и товарни услуги, труд и материали.

3. Без да се засяга § 275, алинеи 2 и 3, продавачът може да откаже избрания от купувача начин на изпълнение a posteriori, в случай че той може да се осъществи само с непропорционални разходи. При това трябва да се има предвид по-специално стойността на стоката, ако тя би била без дефекти, значението на дефекта и въпросът дали другият начин на изпълнение a posteriori би могъл да се използва без съществено неудобство за продавача. В този случай правото на купувача се ограничава до този друг начин на изпълнение a posteriori; правото на продавача да откаже и този начин на изпълнение при условията, определени в първо изречение, се запазва.

4. Продавачът, който изпълнява a posteriori, като доставя стока без дефекти, може да изисква от купувача връщане на дефектната стока съгласно § 346—348.“

16. § 346 от BGB, който урежда последиците от развалянето на договора, гласи:

„1. Ако страна по договор се позовава на договорна уговорка или на предоставено от закона право на разваляне на договора, получените престации трябва в случай на разваляне да бъдат върнати, а действително получените доходи — възстановени.

2. Вместо връщането или възстановяването длъжникът трябва да изплати обезщетение, доколкото:

1) връщането или възстановяването са изключени поради естеството на придобиването;

3 — Закон за модернизиране на облигационното право (Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts), (BGBl. 2001 I, стр. 3138), в сила от 1 януари 2002 г. Общо изложение по реформата: вж. например Westermann, H. P., „Das neue Kaufrecht“, *Neue Juristische Wochenschrift*, Nr. 4/2002, S. 241.

2) той е употребил, прехвърлил, отчуждил, обременил с тежести преработил или преустроил получената стока;

3) получената стока се е влошила или е погинала; изхабяването, съответстващо на предназначението на стоката, обаче не се взема предвид.

Ако съгласно договора се дължи насрещна престация, тя трябва да бъде взета предвид при изчисляването на обезщетението; ако се дължи обезщетение за облагата от ползването, получена от заем, може да бъде представено доказателство, че стойността на ползата е била по-ниска.

3. Задължението за обезщетение се изключва:

1) ако дефектът, поради който се развалят договорът, се е появил едва при преработката или преустройството на стоката;

2) доколкото кредиторът е отговорен за влошаването или погиването или ако вредата би настъпила и при него;

3) ако в случай на предоставено от закона право на разваляне влошаването или погиването е настъпило при заинтересования, макар и той да е положил грижата, която обикновено полага за собствените си работи.

Остатъчното обогатяване трябва да бъде възстановено.

4. […]“

17. § 347 от BGB, които се отнася до ползите и разходите след разваляне на договора, гласи:

„1. Ако противно на правилата за добро стопанисване длъжникът не извлича ползи, въпреки че е имал за това възможност, той дължи на кредитора обезщетение. В случай на предоставено от закона право на разваляне на договора заинтересованият длъжи по отношение на ползите единствено грижата на добър стопанин, която обикновено полага за собствените си работи.

2. Ако длъжникът върне стоката, той дължи обезщетение, а ако задължението му да престира обезщетение е изключено

по силата на § 346, алинея 3, точка 1 или 2, необходимите разходи трябва да му бъдат възстановени. Други разноски подлежат на възстановяване, ако кредиторът се е обогатил с тях.“

18. Съгласно § 100 от BGB ползи са „плодовете от една стока или едно право, както и облагите, получени от употребата на стоката или правото“.

III — Фактически обстоятелства, спор по главното производство и преюдициален въпрос

19. През август 2002 г. предприятието Quelle чрез схема за продажба от разстояние доставя на купувача комплект за варене/печене за собствена употреба срещу цената от 524,90 EUR. През януари 2004 г. купувачът установява, че се е отделило вътрешното емайлово покритие на фурната, която е част от комплекта за варене/печене. Тъй като ремонтът не е възможен, купувачът иска замяна още през същия месец, т.е. все още в рамките на гаранционния срок. Купувачът връща дефектния комплект за варене/печене на продавача (Quelle), който му доставя нов комплект за варене/печене и иска обезщетение за ползване първоначално в размер на 119,97 EUR, а по-късно — в размер на 69,97 EUR. Купувачът заплаща по-малката сума.

20. В качеството си на пълномощник на купувача Bundesverband предявява иск срещу Quelle. Той иска, от една страна, да бъде възстановена сумата от 67,86 EUR [4] заедно с лихвата и от друга страна, в случай на замяна на дефектна стока, в бъдеще Quelle да спре да фактурира на потребителите суми, съответстващи на употребата на посочената стока.

21. Landgericht Nürnberg-Fürth уважава искането за възстановяване на платената сума и отхвърля исканията в останалата им част. Oberlandesgericht Nürnberg потвърждава решението на първоинстанционната юрисдикция и допуска ревизионната жалба. Той посочва в мотивите на решението си, че § 439, алинея 4 от BGB не можел да бъде правно основание за пораждането на право на обезщетение за ползване и че мотивите на законодателя в подкрепа на такова право на обезщетение били неубедителни [5]. Според Oberlandesgericht Nürnberg не било оправдано да се прилагат разпоредбите относно анулирането на договор в случай на замяна, тъй като в резултат на замяната купувачът действително получавал

4 — Нито от акта за препращане, нито от решенията на двете по-долни съдебни инстанции става ясно защо Bundesverband е поискал да бъде възстановена сума, която е по-малка по размер от платената от купувача. Съгласно публикуваната версия на решението на Landgericht Nürnberg-Fürth, купувачът е платил 67,86 EUR, но както от решението на Oberlandesgericht Nürnberg, така и от акта на препращащата юрисдикция е видно, че купувачът е заплатил (по-голямата) сума в размер на 69,97 EUR. В решението на Oberlandesgericht Nürnberg дори се констатира следното: „Няма обяснение за разликата от действителната сума от 69,97 EUR“. Вж. решение на Oberlandesgericht Nürnberg от 23 август 2005 г., 3 U 991/05, *Neue Juristische Wochenschrift*, №. 41/2005, стр. 3000.

5 — Решение на Oberlandesgericht Nürnberg от 23 август 2005 г., (посочено по-горе в бележка под линия 4), стр. 3000 и сл.

нова стока, продавачът обаче запазвал цялата продажна цена заедно с евентуална печалба [6]. Противно на това, в случай на разваляне на договора, купувачът и продавачът трябвало взаимно да си върнат престациите [7].

22. Двете страни подават срещу решението на Oberlandesgericht Nürnberg касационни жалби пред Bundesgerichtshof. Последният изразява резерви относно едностранната тежест, наложена на купувача с плащането на обезщетение за ползването, но не съзира никаква възможност да поправи неуместната правна уредба по пътя на тълкуването на въпросните разпоредби, тъй като както еднозначният текст на тези разпоредби, така и волята на законодателя, ясно изразена в мотивите към проектозакона за модернизиране на облигационното право [8], не допускали подобно тълкуване. Възможностите на тълкуването свършвали там, където то щяло да влезе в противоречие с текста на закона и с волята на законодателя, която ясно проличавала [9].

23. Освен това Bundesgerichtshof се съмнява в съответствието на разглежданата германска правна уредба с член 3, параграфи 2—4 от Директивата, по силата на който замяната трябвало да се извърши „безплатно“ и „без значително неудобство за потребителя“, и не споделя мнението, че Дирекивата уреждала само изискването за безвъзмездност на доставката [10]. Във връзка с това Bundesgerichtshof в допълнение посочва, че в германската доктрина съществували различни мнения по въпроса за съвместимостта на германската правна уредба с Директивата [11].

24. При тези обстоятелства с акт от 16 август 2006 г. препращащата юрисдикция спира производството и поставя на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли да се тълкуват свързаните разпоредби на член 3, параграф 2, параграф 3, първа алинея и параграф 4 или на член 3, параграф 3, трета алинея от Директивата в смисъл, че не допускат разпоредба на националното право, според която в случай на привеждане на дадена стока в съответствие с договора чрез нейната замяна продавачът може да изисква от потребителя обезщетение за използването на първоначално доставената несъответстваща стока?“

6 — Вж. Решение на Oberlandesgericht Nürnberg от 23 август 2005 г., посочено по-горе в бележка под линия 4, стр. 3001.

7 — Вж. бележка под линия 4.

8 — Проектозакон за модернизиране на облигационното право (Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts), Deutscher Bundestag, Drucksache 14/6040, 14 май 2001 г., стр. 232. Вж. също акт за препращане на Bundesgerichtshof от 16 август 2006 г., стр. 8.

9 — Акт за препращане на Bundesgerichtshof от 16 август 2006 г., стр. 9, който е достъпен на адрес http://www.bundesgerichtshof.de.

10 — Вж. бележка под линия 9, стр. 10.

11 — Вж. бележка под линия 9.

IV — Производство пред Съда

25. Актът за препращане постъпва в Съда на 28 септември 2006 г.

26. Bundesverband, германското, испанското и австрийското правителство, както и Комисията са представили становища в писмената фаза на производството, а Quelle, Bundesverband, германското правителство и Комисията са направили устни становища и са отговорили на въпроси на Съда в съдебното заседание от 4 октомври 2007 г.

V — Доводи на страните

А — *Quelle*

27. В съдебното заседание Quelle поддържа, че преюдициалното запитване било недопустимо, тъй като в настоящия случай Bundesgerichtshof нямал друга възможност да тълкува посочените разпоредби от BGB освен в смисъл, че те позволявали да се изисква обезщетение за ползването. Ако Съдът се произнесе, че Директивата не допуска прилагането на германските правни разпоредби, Bundesgerichtshof нямало да може да съобрази решението на Съда, тъй като това му било забранено от член 20 от Grundgesetz (Основен закон), по смисъла на който съдебната власт била обвързана от закона. Ако Bundesgerichtshof съобразял решението на Съда, той трябвало да тълкува националното право contra legem, което било недопустимо, тъй като от решенията на Съда по дело Pupino [12] и по дело Adeneler [13] следвало, че дадена директива не можела да послужи като основа за тълкуване contra legem. Що се отнасяло до отговора на преюдициалния въпрос, Директивата не уреждала въпроса за предоставяне на обезщетение за ползване, така че германският законодател можел да регламентира този въпрос без ограничения. Германската правна уредба била допустима, тъй като предоставяла възможност за балансирано съотношение между правото на ремонт и правото на замяна.

Б — *Bundesverband*

28. В съдебното заседание Bundesverband изтъква, че преюдициалното запитване било допустимо и че в конкретния случай не ставало въпрос за тълкуване на национални правни разпоредби в светлината на Директивата, а за това как трябвало да се тълкува самата Директива. В писменото си становище Bundesverband посочва, че Директивата трябвало да гарантира високо равнище на защита на потребителите и че замяната трябвало да се извърши „безплатно“ и „без значително неудобство

12 — Решение от 16 юни 2005 г. (C-105/03, Recueil, стр. I-5285, точка 47).

13 — Решение от 4 юли 2006 г. (C-212/04, Recueil, стр. I-6057, точка 110).

за потребителя“, което включвало забраната да се изисква от потребителя обезщетение за ползването на дефектната потребителска стока. Освен това обстоятелството, че нямало яснота относно размера на обезщетението, можело да възпре потребителя да се позовава на правата си на основание на Директивата.

до извършването на замяна, което било в съответствие с член 3, параграф 4 от Директивата, съгласно който терминът „безплатно“ се отнасял „по-специално до разходите за пощенски услуги“. Изразът „без значително неудобство за потребителя“ в член 3, параграф 3, трета алинея от Директивата означавал само, че продавачът нямал право да създава на купувача практически пречки да упражнява правото си на замяна.

B — *Германското правителство*

29. Германското правителство счита преюдициалното запитване за допустимо, тъй като тълкуването на Директивата от Съда било необходимо за разрешаването на спора по главното производство. Що се отнася до спора по същество, германското правителство е на мнение, че Директивата допускала прилагането на спорната германска правна уредба. В писменото си становище в подкрепа на това мнение германското правителство се позовава на четири вида тълкуване, и по-специално на езиковото тълкуване, както и на систематичното, историческото и телеологичното тълкуване.

30. В рамките на езиковото тълкуване германското правителство изтъква, че Директивата не уреждала въпроса дали в случай на замяна продавачът можел да изисква от купувача обезщетение за ползването на дефектна потребителска стока. Изразите „да бъдат приведени в съответствие безплатно“ и „да ги замени […] безплатно“ в член 3, параграфи 2 и 3 от Директивата се отнасяли само до правото на безплатна доставка, т.е.

31. При систематичното си тълкуване на Директивата германското правителство изхожда от предпоставката, че първото изречение от съображение 15 не се отнасяло единствено до случаите на анулиране на договора, а по две причини било израз на общ принцип на правото. На първо място, от ясното изявление в Обща позиция на Съвета от 24 септември 1998 година [14] относно възможността на държавите-членки да приемат правила „относно възстановяване на суми в случай на вече употребени от потребителя стоки, както и относно подробните условия за анулиране на договора“ следвало, че двата случая трябвало да се разглеждат поотделно. На второ място, анулирането на договора се посочвало отделно едва във второто изречение от посоченото съображение, докато правото да се намали всяко възстановяване на суми се посочвало в

14 — Обща позиция (ЕО) № 51/98, приета от Съвета на 24 септември 1998 г. с оглед приемането на Директива 98/[…]/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции (ОВ C 333, стр. 46).

неговото първо изречение, което също показвало, че намаляването на всяко възстановяване на суми било възможно не само в случаите на анулиране на договора.

32. В рамките на историческото тълкуване германското правителство се позовава на предложението [15] и на измененото предложение [16] за приемането на Директивата, които ясно показвали как е възникнало формулирането на член 3, параграф 2 от Директивата и че директивата изисквала безвъзмездност само на ремонта, но не и на замяната.

33. Телеологичното тълкуване на член 3 от Директивата само посочвало, че потребителят не следвало да понася никакви конкретни разходи за привеждане на стоките в съответствие с договора. Германската правна уредба не била в противоречие с целта на Директивата — доизграждане на вътрешния пазар и защита на потребителите, — поради факта че правото на замяна можело да се упражнява без проблеми и бюрократични пречки. По дело Schulte [17] Съдът бил приел, че нямало опасност да бъде застрашена ефективността на защитата на потребителите на европейско равнище, ако в случай на отказ от договора за кредит потребителят трябвало да върне не само получените въз основа на този договор суми, но дори и лихвата. Според германското правителство правото на обезщетение за ползване не е в противоречие със защитата на потребителите, тъй като плащането на такова обезщетение представлявало по-малка тежест в сравнение с погасяването на заема по дело Schulte. Накрая, германското правителство изтъква, че потребителят не трябвало да извлича облаги от замяната на стоки.

Г — *Австрийското и испанското правителство, както и Комисията*

34. Според австрийското правителство правото на заплащане на обезщетение за ползването можело да бъде допустимо само в случай на анулиране на договора, но не и в случай на замяна на стоки. Възможността да се изисква обезщетение за ползването щяло да доведе до противоречие между преценката на правото на ремонт и тази на правото на замяна, които трябвало да бъдат равностойни, като потребителят имал правото да избере едното от тях. Посоченото право на избор нямало да съществува от икономическа гледна точка, при условие че ремонтът бил безплатен, обаче замяната била свързана с допълнителни разходи, и по-специално с обезщетение за ползване.

15 — Предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета относно продажбата и гаранциите на потребителските стоки (COM(95) 520 окончателен — COD 96/0161, ОВ C 307, 1996 г., стр. 8).

16 — Изменено предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета относно продажбата и гаранциите на потребителските стоки (COM(98) 217 окончателен — COD 96/0161, ОВ C 148, 1998 г., стр. 12).

17 — Решение от 25 октомври 2005 г. (C-350/03, Recueil, стр. I-9215, точка 93).

35. Според испанското правителство от правна гледна точка обезщетението за ползване действително не попадало под понятието „разходи“ по смисъла на член 3, параграф 4 от Директивата, но имало икономически последици за потребителя и следователно било в противоречие с принципа на безвъзмездната замяна. Член 3, параграф 4 от Директивата трябвало да се тълкува в смисъл, че потребителят не бил задължен да понася разходи, които били пряко свързани със замяната на стоки.

36. В съдебното заседание Комисията изтъква, че преюдициалното запитване било допустимо, тъй като при наличие на съмнения относно съвместимостта на националното право с дадена директива в производството по преюдициално запитване косвено се проверявало дали държавата-членка изпълнявала общностноправните си задължения. Допустимостта на преюдициално запитване не трябвало да зависи от възможността националното право да се тълкува в съответствие с правото на Общността. В писменото си становище Комисията изтъква, че терминът „безплатно“ не можело да се прилага ограничително само към безплатната доставка на стоката. Съгласно член 3, параграф 1 от Директивата продавачът отговарял за всяка липса на съответствие с договора, съществуваща към момента на доставка на потребителската стока, и поради това съгласно член 3, параграф 4 от Директивата трябвало да поема разходите, необходими за привеждане на стоките в съответствие с договора. Намалението на всяко възстановяване на суми съгласно съображение 15 от Директивата се отнасяло само до случаите на анулиране на договора. Комисията подчертава значението на високото равнище на защита на потребителите в общностното право и отбелязва, че с плащането на продажната цена потребителят изпълнявал своите задължения и че правото на обезщетение за ползване щяло да наруши баланса между продавач и потребител. Финансовите интереси на продавача били защитени в достатъчна степен от възможността му да се позове на непропорционалност на дадена замяна на стоки.

VI — Съображения на генералния адвокат

A — *Уводни бележки*

37. Препращащата юрисдикция иска по същество да се установи дали Директивата допуска национална правна уредба, която позволява на продавача в случаите на замяна на несъответстваща стока да изисква от потребителя обезщетение за ползването на стоката. Посоченото право на продавача произтича от § 439, алинея 4 от BGB, който се отнася до изпълнението a posteriori, във връзка с § 346, алинеи 1 и 2, точка 1 от BGB, който урежда последиците от разваляне на договор. Следователно посочените разпоредби от BGB разпростират действието на правната уредба относно развалянето на договор и върху случаите на замяна на стоки. По

настоящото дело от Съда за първи път се иска да се произнесе по тълкуването на Директивата в производство по преюдициално запитване [18].

38. В германската доктрина се води широка академична дискусия по въпроса дали правото на обезщетение за ползване е обосновано. В подкрепа на тази правна уредба авторите се позовават най-вече на мотивите на законодателя, които се отнасят до релевантните разпоредби от BGB [19], като привеждат аргумента, че купувачът извличал икономически ползи от замяната на стоките [20]. Тезата за съвместимост с Директивата най-често се доказва, като се посочва съображение 15 от нея и се аргументира, че плащането на обезщетение за ползване не попадало под разходите, които по смисъла на член 3, параграф 4 от Директивата са необходими за привеждането на стоките в съответствие с договора [21]. Много автори обаче заявяват също, че германската правна уредба нарушавала Директивата [22]. Освен несъвместимостта с Директивата те посочват и липсата на балансираност на правната уредба, която позволявала на продавача да запази за себе си ползите, извлечени от продажната цена [23].

Б — *Допустимост*

39. По въпроса за допустимостта следва да се констатира, както правилно отбелязва Комисията в съдебното заседание, че допустимостта на преюдициално запитване не може да зависи от това дали на национално равнище национална разпоредба може да бъде тълкувана в съответствие с дадена директива. Принципът, че е забранено тълкуване contra legem, се прилага само когато националният съд

18 — Досега Съдът се е произнасял по Директивата само в производства по неизпълнение на задължения. Вж. Решение от 19 февруари 2004 г. по дело Комисия/Люксембург (C-310/03, Recueil, стр. I-1969) и Решение от 19 февруари 2004 г. по дело Комисия/Белгия (C-312/03, Recueil, стр. I-1975).

19 — Проектозакон за модернизиране на облигационното право (посочен по-горе в бележка под линия 8), стр. 230—233.

20 — Вж. по-специално Huber, P., Faust., F., *Schuldrechtsmodernisierung. Einführung in das neue Recht*, C. H. Beck, München 2002, S. 335, Nr. 55; Westermann, H. P. (Hrsg.), *Das Schuldrecht 2002. Systematische Darstellung der Schuldrechtsreform*, Richard Boorberg Verlag, Stuttgart, München, Hannover, Berlin, Weimar, Dresden 2002, S. 138, 139; Westermann, H. P., в: *Münchener Kommentar zum BGB*, 4. Auflage, C. H. Beck, München, 2004, § 439, Randnr. 17; Kandler, M., *Kauf und Nacherfüllung*, Gieseking, Bielefeld 2004, S. 556.

21 — Tiedtke, K., Schmitt, M., „Probleme im Rahmen des kaufrechtlichen Nacherfüllungsanspruchs (Teil II)“, *Deutsches Steuerrecht*, Nr. 48/2004, S. 2060; Kandler, M., цит. съч., посочено по-горе в бележка под линия 20, стр. 557.

22 — Вж. по-специално Gsell, B., „Nutzungsentschädigung bei kaufrechtlicher Nacherfüllung?“, *Neue Juristische Wochenschrift*, Nr. 28/2003, S. 1974; Woitkewitsch, C., „Nutzungsersatzanspruch bei Ersatzlieferung?“, *Verbraucher und Recht*, Nr. 1/2005, S. 4; Rott, P., „Austausch der fehlerhaften Kaufsache nur bei Herausgabe von Nutzungen?“, *Betriebs-Berater*, Nr. 46/2004, S. 2479; Hoffmann, J., „Verbrauchsgüterkaufrechtsrichtlinie und Schuldrechtsmodernisierungsgesetz“, *Zeitschrift für Rechtspolitik*, Nr. 8/2001, S. 349.

23 — Roth, W. H., „Europäischer Verbraucherschutz und BGB“, *Juristenzeitung. Sondertagung Schuldrechtsmodernisierung*, Nr. 10/2001, S. 489; Brömmelmeyer, C., „Der Nacherfüllungsanspruch des Käufers als trojanisches Pferd des Kaufrechts?“, *Juristenzeitung*, Nr. 10/2006, S. 495; Schwab, M., „Schuldrechtsmodernisierung 2001/2002 — Die Rückabwicklung von Verträgen nach §§ 346 ff. BGB n. F.“, *Juristische Schulung*, Nr. 7/2002, S. 637.

тълкува националното право в съответствие с общностното право. Смисълът на тълкуването в производството по преюдициално запитване се състои в това, посредством тълкуването на общностното право да се гарантира неговото правилно и еднакво прилагане във всички държави-членки [24].

40. Позоваванията на член 20 от Grundgesetz се отнасят изключително до германското конституционно право. Следователно посочената разпоредба сама по себе си не може да повлияе върху допустимостта на дадено преюдициално запитване. Условията за допустимостта на преюдициално запитване са уредени единствено в член 234 ЕО, а не в националното право. Тълкуване в друг смисъл би означавало, че всяка държава-членка би могла сама да решава относно прилагането на член 234 ЕО, което би могло да доведе до нееднакво тълкуване на общностното право в държавите-членки. Предвид горните съображения преюдициалното запитване е допустимо.

B — *Анализ*

41. На първо място следва да се отбележи, че по правило BGB говори за „купувач“ и „продавач“, докато Директивата — за „потребител“ и „продавач“, който продава потребителски стоки. В настоящия случай купувачът може да бъде причислен към категорията, обхваната от термина „потребител“ [25], а продавачът — към категорията, обхваната от термина „продавач“ [26] за целите на Директивата, като продажбата на комплект за варене/печене за собствена употреба представлява продажба на „потребителска стока“ [27] по смисъла на тази директива.

42. Основен проблем на настоящото дело е тълкуването на термина „безплатно“ в член 3 от Директивата и свързаният с това въпрос дали „безплатна замяна“ означава, че продавачът не може да изисква от

24 — Вж. в този смисъл Решение от 6 октомври 1982 г. по дело CILFIT (283/81, Recueil, стр. 3415, точка 7), Решение от 22 октомври 1987 г. по дело Foto-Frost (314/85, Recueil, стр. 4199, точка 15) и Решение от 6 декември 2005 г. по дело Gaston Schul (C-461/03, Recueil, стр. I-10513, точка 21).

25 — Потребител по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от Директивата означава: „всяко физическо лице, което при договорите, предмет на настоящата директива, действа за цели, които не са в рамките на неговата професионална или търговска дейност“.

26 — Продавач по смисъла на член 1, параграф 2, буква в) от Директивата означава: „всяко физическо или юридическо лице, което по договор продава потребителски стоки като част от неговата професионална или търговска дейност“.

27 — Потребителски стоки по смисъла на член 1, параграф 2, буква б) от Директивата означава: „всяка движима материална вещ, с изключение на:
— стоките, продавани при принудително изпълнение или чрез други съдебни мерки;
— вода и газ, когато те не се предлагат за продажба в ограничен обем или определено количество;
— електроенергия“.

потребителя обезщетение за ползването на дефектна стока.

43. В рамките на езиковото тълкуване на първо място следва да се отбележи, че съгласно член 3, параграф 1 от Директивата продавачът „отговаря пред потребителя за всяка липса на съответствие, която съществува към момента на доставка на стоките“. Следователно Директивата еднозначно определя, че отговорността за липса на съответствие на доставената стока, съществуваща към момента на доставката, е в тежест на продавача и че същият трябва да отговаря за лошото изпълнение на задълженията си. Да се приеме правна уредба, съгласно която продавачът може да изисква обезщетение за ползването на стоката, би означавало да се освободи продавачът от пълната отговорност за липса на съответствие на изпълнението с договора, съществуваща към момента на доставката, и част от отговорността, която би трябвало да носи продавачът, в крайна сметка би била прехвърлена върху потребителя.

44. Член 3, параграф 2 предоставя на потребителя право „стоките да бъдат приведени в съответствие с договора безплатно“, което означава, че привеждането на стоката в съответствие с договора по искане на потребителя може на първо място да се извърши под формата на ремонт или замяна, и в двата случая безплатно. Моето мнение е, че при алтернативата ремонт или замяна потребителят трябва да избере онзи начин на обезщетяване, който е възможен и пропорционален [28]. В случай на невъзможност или непропорционалност както на ремонта, така и на замяната, потребителят може да поиска подходящо намаление на продажната цена или анулиране на договора [29]. Член 3, параграф 3 от Директивата още веднъж изрично уточнява, че както ремонтът, така и замяната трябва да са „безплатни“. Дори обичайното значение на израза „безплатно“ в този член посочва,

28 — Подобно схващане застъпват също Grundmann, S., Bianca, C. M., *EU Kaufrechts-Richtlinie. Kommentar*, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln 2002, S. 82, Randnr. 108. Според авторите при избора между ремонт и замяна на стоката потребителят не може да изисква нищо непропорционално. Доколко начинът на обезщетяване е непропорционален зависи преди всичко от разходите, които възникват за продавача. Westermann също подчертава, че изборът на потребителя между ремонт и замяна на стоката се обуславя от това доколко претенцията е възможна и пропорционална. Вж. Westermann, H. P., „Das neue Kaufrecht einschließlich des Verbrauchsgüterkaufs“, *Juristenzeitung*, Nr. 10/2001, S. 537. Според Grundmann и Bianca може да се поддържа, че правото на замяна на основание на Директивата предпоставя наличието на съществено договорно нарушение. Вж. Grundmann, S., Bianca, M. C., *EU Sales Directive. Commentary*, Intersentia, Antwerpen, Oxford, New York 2002, p. 162. В този смисъл Možina счита, че за позоваването на правото на замяна не е достатъчно само наличието на незначителна липса на съответствие. Вж. Možina, D., *Kršitev pogodbe*, GV Založba, Ljubljana 2006, str. 229. Също и по силата на член 46, алинея 2 от Виенската конвенция на ООН относно договорите за международната продажба на стоки (CISG) купувачът може да изисква замяна на стоката само ако липсата на съответствие представлява съществено нарушение на договора. Същото подчертава и Schlechtriem, P., *Internationales UN-Kaufrecht*, 4. Auflage, Mohr Siebeck, Tübingen 2007, S. 134, Nr. 185. По отношение на Виенската конвенция Grundmann посочва, че купувачът действително има право на избор, но не може да избере онзи начин на обезщетяване, който е непропорционален в сравнение с друг. Вж. Grundmann, S., „Regulating Breach of Contract — The Right to Reject Performance by the Party in Breach“, *European Review of Contract Law*, Nr. 2/2007, pp. 132, 133. Съгласно член 9:102, алинея 1 от Принципите на Европейското договорно право (PECL) засегнатата страна по договор има право да търси изпълнение (remedying of defective performance). Член 9:102, алинея 2, който също се прилага към правото на надлежно изпълнение на договора, в букви a) и b) постановява, че не може да се търси реално изпълнение, ако изпълнението би било противно на закона или невъзможно или изпълнението би изисквало неоправдани усилия или разходи от длъжника. Вж. Lando, O., Beale, H. (Hrsg.), *Principles of European Contract Law*, Kluwer Law International, Den Haag, London, Boston 2000, pp. 394, 395.

29 — Член 3, параграфи 3 и 5 от Директивата предвижда двустепенна система на позоваване на правата на потребителите. На първо място, потребителят може да изисква ремонт или замяна на стоката, и в двата случая безплатно. В допълнение на това той може субсидиарно да иска подходящо намаление на продажната цена или анулиране на договора.

че германската правна уредба не е в съответствие с Директивата[30]. Терминът „безплатно“ е дефиниран в член 3, параграф 4 от Директивата. Тази дефиниция не допуска германската правна уредба по две причини.

45. На първо място, посочената разпоредба много ясно определя, че терминът „безплатно“ означава „необходимите разходи, направени за привеждане на стоките в съответствие с договора, и по-специално разходите за пощенски услуги, труд и материали“. Независимо от това дали продавачът обуславя замяната на стоката от плащането на обезщетение за ползването, или заменя стоката и впоследствие изисква обезщетение за ползването, последното може да се разглежда като разход, направен за привеждане на стоките в съответствие с договора. Понятието за безвъзмездност трябва да се тълкува в светлината на член 3, параграф 1 от Директивата, според който продавачът отговаря за *всяка* липса на съответствие, съществуваща към момента на доставка на стоката. От това следва обаче, че продавачът трябва да понесе всички разходи, които са свързани с привеждането на стоките в съответствие.

46. На второ място, по отношение на довода на германското правителство, че разходите обхващали „по-специално разходите за пощенски услуги, труд и материали“, следва да се уточни, че това изброяване има само примерен, а не изчерпателен характер. С израза „по-специално“ законодателят е възнамерявал да посочи типични примери за разходи, които е възможно да възникнат в резултат на замяната на стоки, а не да ограничи приложното поле на съответната разпоредба. Следователно въз основа на принципа exempla illustrant non restringunt legem може да се констатира, че „разходи“ означава не само разходите по доставката на съответстваща на договора стока[31]. От разглежданата дефиниция следва, че терминът „безплатно“ обхваща *именно* разходите за привеждане на стоките в съответствие с договора, което включва както примери от изброения вид разходи, така и всички други разходи, които биха могли да възникнат в случай на замяна на стоки.

47. По-нататък следва да се изясни дали правото на плащане на обезщетение за ползване причинява на потребителя „значително неудобство“ по смисъла на член 3, параграф 3, трета алинея от Директивата. Във връзка с това трябва да се подкрепи мнението на австрийското правителство, че плащането на обезщетение за ползване представлявало „значително неудобство“ по смисъла на Директивата. Терминът „значително

30 — Според Oppermann отправната точка за буквалното тълкуване на общностното право трябва да се търси в „нормалния и естествен смисъл на думите в непосредствения контекст на изречението, което те образуват“. Вж. Oppermann, T., *Europarecht*, 3. Auflage, Verlag C. H. Beck, München 2005, S. 207, Randnr. 20.

31 — В доктрината Oppermann предупреждава за подобен род изопачаване на значението на правните норми по пътя на тълкуването. Вж. Oppermann, T., цит. съч. (посочено по-горе в бележка под линия 30), стр. 209, точка 23.

неудобство“ обхваща не само практически пречки за извършване на замяната на стоки, но и неудобства въобще, а едно финансово „неудобство“ е допълнително неудобство, което според мене може да бъде дори по-значително отколкото практически пречки, които потребителят може да срещне при замяната на стоката.

48. Освен това финансовите интереси на продавача, както правилно подчертава Комисията в писменото си становище, са защитени в достатъчна степен от възможността му да се позовава на непропорционалността на избрания от потребителя начин на обезщетяване. Съгласно член 3, параграф 3, втора алинея от Директивата начинът на обезщетяване е непропорционален, ако „той налага на продавача разходи, които в сравнение с друга алтернативна форма на обезщетение са неразумни […]“. Ако замяната на стоката налагаше на продавача неразумни разходи, той би могъл да отхвърли искането на потребителя за замяна на стоката. Ако и ремонтът на стоката беше невъзможен или непропорционален, би могло да се процедира така, че потребителят да избере субсидиарно право и да поиска намаление на продажната цена или анулиране на договора. Следователно Директивата защитава продавача в достатъчна степен, но същевременно дава възможност на потребителя да се позовава ефективно на своите права [32].

49. Освен това следва да се имат предвид практическите последици от правото на плащане на обезщетение за ползване. В случай че продавачът иска от потребителя да плати обезщетение за ползване и не е възможно да се извърши ремонт, в крайна сметка потребителят няма много възможности. При положение че продавачът изисква да му се плати обезщетение за ползване в случай на замяна на стоката, потребителят може или да предостави обезщетение за ползване и да задържи новата стока, или да се откаже от новата стока. По същия начин ако продавачът не изисква да му се плати обезщетение за ползване в случай на замяна, а го изисква едва по-късно, потребителят би могъл да се разколебае дали да изисква или не замяна на стоката. Поради това на практика може да има случаи, в които поради изискването да се плати обезщетение за ползване потребителят въобще няма да се позове на правата си на замяна на стоката, което във всички случи би било в противоречие с логиката и целта на Директивата. На теория потребителят би могъл на основание член 3, параграф 5, трето тире от Директивата да се позове на значителното неудобство, което той би претърпял в случай на замяна, и да изисква от продавача намаление на продажната цена или да анулира договора.

32 — В този контекст следва освен това да се припомни, че Директивата защитава продавача и като ограничава обхвата на отговорността му във времето. Вж. съображение 17 и член 5, параграф 1 от Директивата.

Под въпрос обаче е дали с оглед на сега действащата германска правна уредба подобно възражение действително би било взето предвид. Подобна ситуация би могла да възпре изцяло потребителя да се позовава на правата си на основание на Директивата. От гледна точка на практиката освен това трябва да се има предвид, че правото на обезщетение за ползване е особено проблематично по отношение на продукти, чиято стойност бързо намалява и чиято цена поради създаването на нови модели може значително да пада, като например компютри, мобилни телефони и моторни превозни средства [33]. В този случай купувачът получава модел, който към момента на замяната има по-малка стойност, отколкото към момента на покупко-продажбата, и освен това той трябва да плати обезщетение за ползване.

50. Следователно още от езиковото тълкуване на член 3 от Директивата следва, че тази директива не допуска правна уредба като разглежданата германска правна уредба. Въпреки че според мене езиковото тълкуване дава съвсем еднозначен отговор на въпроса на препращащата юрисдикция [34], посоченото тълкуване представлява само една отправна точка, която следва да бъде потвърдена от другите методи на тълкуване [35]. Телеологичното и систематичното тълкуване също водят несъмнено до извода, че Директивата не допуска правна уредба като разглежданата германска правна уредба. В подкрепа на този извод могат да бъдат посочени множество аргументи.

51. Телеологичното тълкуване на Директивата води до извода, че нейната цел е да се постигне високо ниво на защита на потребителите. Този извод следва от член 3, параграф 1, буква у) и член 153, параграф 1 ЕО [36]. Съгласно посочената на

33 — В германската доктрина Ball обръща внимание на проблема за размера на обезщетението за ползване в случаите на моторно превозно средство, несъответстващо на договора. Вж. Ball, W., „Die Nacherfüllung beim Autokauf“, *Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht*, Nr. 5/2004, S. 222. Schulze и Ebers посочват следния пример: купувачът придобива за 2000 EUR компютър със средна дълготрайност от две години. Един месец преди изтичане на двугодишния гаранционен срок се оказва, че твърдият диск има непоправима грешка, но продавачът е съгласен да замени стоката само ако купувачът заплати обезщетение за ползване в размер на 1916 EUR. Обръщам внимание на факта, че в резултат на технологичното развитие цената на новия компютър на пазара към момента на възникване на дефекта вероятно е възлизала само на 500 EUR. Вж. Schulze, R., Ebers, M., „Streitfragen im neuen Schuldrecht“, *Juristische Schulung*, Nr. 4/2004, S. 369.

34 — Езиковото тълкуване само по себе си е достатъчно, ако несъмнено правната разпоредба може да бъде тълкувана по един-единствен начин. Примери за това обаче се срещат рядко (напр. когато става дума за срокове). Вж. в този смисъл по-специално Решение от 9 март 1978 г. по дело Kühlhaus Zentrum (79/77, Recueil, стр. 611, точка 6), в което за тълкуването на общностна разпоредба Съдът е приложил само езиковото тълкуване. При положение че езиковото тълкуване не е достатъчно за постигането на абсолютно еднозначен резултат, трябва да се използват и другите методи на тълкуване. Вж. по-специално също заключението на генералния адвокат Poiares Maduro, представено на 18 юли 2007 г. по все още висящото дело Швеция/Комисия (C-64/05 P, точка 37), в което буквалното тълкуване на общностноправна разпоредба не е довело до безспорен отговор и поради тази причина е било необходимо да се разгледа разпоредбата в нейния нормативен контекст и да бъдат съобразени целите на правната уредба, към която посочената разпоредба принадлежи.

35 — Вж. Решение от 20 март 1980 г. по дело Knauf Westdeutsche Gipswerke (118/79, Recueil, стр. 1183, точки 5 и 6), в което Съдът е констатирал, че не е достатъчно само езиковото тълкуване на разпоредбата, която е предмет на тълкуване по това дело.

36 — Става дума за цел, за която може да се направи извод въз основа на обективна оценка на разпоредбата. Относно обективността на целите като централен елемент на телеологичното тълкуване вж. Alexy, R., *A Theory of Legal Argumentation. The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification*, Clarendon Press, Oxford 1989, p. 241. Относно значението на телеологичното тълкуване в общностното право вж. по-специално Schermers, H. G., Waelbroeck, D. F., *Judicial Protection in the European Union*, Kluwer Law International, Den Haag, London, New York 2001, p. 20 et seq.

последно място разпоредба Общността, с цел подкрепа на интересите на потребителите и осигуряването на високо ниво на защита на потребителите, допринася за закрилата на здравето, сигурността и икономическите интереси на потребителите [37]. Правна уредба като разглежданата германска правна уредба явно противоречи на усилията на Общността да се постигне оптимално равнище на защита на потребителите, и по-специално на усилията да се защитават икономическите интереси на потребителите.

52. В рамките на защитата на потребителите специалната цел [38] на Директивата е да се гарантира минимална хармонизация на разпоредбите относно продажбата и гаранциите на потребителските стоки [39]. Изискването за минимална хармонизация произтича ясно от съображение 24 и от член 8, параграф 2 от Директивата, които позволяват на държавите-членки в защита на потребителите да приемат или запазят в сила по-строги разпоредби от предвидените в тази директива. Телеологичното тълкуване води до категоричния извод, че германската правна уредба, която в сравнение с Директивата гарантира на потребителя *по-ниско* ниво на защита, следователно е несъвместима a fortiori с Директивата. В допълнение следва да се отбележи, че с разпоредбите на Директивата се гарантират задължителни стандарти за правата на потребителите и че страните по договора не могат да договарят по-ниско равнище на защита на потребителите и по този начин да изключват безвъзмездността на замяната на стоки [40].

37 — Подобряване функционирането на вътрешния пазар ще бъде и занапред основната цел на политиката за защита на потребителите. В стратегията си за политика за защита на потребителите 2007—2013 г. Комисията подчертава по отношение на вътрешния пазар, че „политиката за защита на потребителите ще се развива главно в контекста на вътрешния пазар, като същевременно ще подобри значително неговото функциониране.“ Вж. Съобщение на Комисията от 13 март 2007 г. до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет — Стратегия на ЕС за политика за защита на потребителите 2007—2013 г. — Увеличаване на правата на потребителите, повишаване на тяхното благосъстояние, осигуряване на ефективната им защита (COM(2007) 99 окончателен). Разпоредбите на Директивата по всяка вероятност също ще бъдат включени в проекта на Европейски граждански кодекс, в който значението на защитата на потребителите ще намери много ясен израз. Вж. в тази връзка Heutger, V., „Konturen des Kaufrechtskonzepts der Study Group on a European Civil Code — Ein Werkstattbericht“, *European Review of Private Law*, Nr. 2/2003, p. 159.

38 — Reisenhuber пояснява, че в рамките на телеологичното тълкуване от голямо значение е да се определи не само рамковата, но и специалната цел на разпоредбата. Вж. Reisenhuber, K., „Die Auslegung“, в: Reisenhuber, K., *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, De Gruyter Recht, Berlin 2006, S. 261, Randnr. 41.

39 — В това отношение Директивата се различава от Директива 85/374/ЕИО, чиято цел е да обезпечи пълна хармонизация на разпоредбите относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока. Вж. Директива на Съвета от 25 юли 1985 година за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите-членки относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока (ОВ L 210, стр. 28; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 183). Вж. в тази връзка Решение от 25 април 2002 г. по дело Комисия/Франция (C-52/00, Recueil, стр. I-3827, точка 24), Решение от 25 април 2002 г. по дело Комисия/Гърция (C-154/00, Recueil, стр. I-3879, точка 20) и Решение от 25 април 2002 г. по дело González Sánchez (C-183/00, Recueil, стр. I-3901, точки 26 и 28). Вж. освен това заключението на генералния адвокат Geelhoed, представено на 20 септември 2001 г. по дело Комисия/Франция и по дело González Sánchez (C-52/00 и C-183/00, Recueil, стр. I-3879), точка 56.

40 — Повелителното право определя границите на договорната свобода, които страните по договора нямат право да нарушават. Вж. по-специално Schmidt Kessel, M., „Europäisches Vertragsrecht“, в: Reisenhuber, K., цит. съч. (посочено по-горе в бележка под линия 38), стр. 397, точка 15. В германската доктрина на повелителния характер на член 3 от Директивата се позовава напр. Grundmann, Internationalisierung und Reform des deutschen Kaufrechts, в: Grundmann, S., Medicus, D., Rolland, W., *Europäisches Kaufgewährleistungsrecht. Reform und Internationalisierung des deutschen Schuldrechts*, Carl Heymanns Verlag, Köln, Berlin, Bonn, München 2000, S. 317.

53. По-нататък, от съображения 2, 4 и 5 от Директивата следва ясно, че усилията да се постигне високо ниво на защита на потребителите в крайна сметка имат за цел правилното функциониране на вътрешния пазар [41], което позволява на потребителите да придобиват свободно потребителски стоки в други държави-членки [42]. Следователно по-високото ниво на защита на потребителите може да насърчава така нареченото пасивно свободно движение на стоки и услуги, в рамките на което потребителят купува стоки, респективно ползва услуги в други държави-членки [43]. Предвид гарантирането на свободното движение на стоки и услуги, на потребителите трябва да бъдат осигурени възможно най-еднакви условия за придобиването на стоки и получаването на услуги, което се отнася и за условията по отношение на безвъзмездността на замяната на стоки. В Германия е възможно посочените условия да бъдат по-малко благоприятни поради възможността за продавача да изисква обезщетение за ползване, което може да доведе до смущения на пазара и до ограничаване на свободното движение на стоки и услуги. В този контекст трябва да се отбележи, че в някои други държави-членки продавачът не може да изисква от потребителя никакво обезщетение за ползването на дефектни стоки [44]. Възможно е потребител от друга държава-членка, който в Германия има вече печален опит с това, че е трябвало да плати обезщетение за ползване, да се колебае дали отново да пазарува там.

54. Фактът, че Директивата има за цел [45] да се подобри функционирането на

41 — Вж. Weatherill, S., *EU Consumer Law and Policy*, Edward Elgar, Northampton 2005, p. 63. Вж. в общ аспект относно общностното частно право, което има за цел изграждането и функционирането на вътрешния пазар, Müller-Graff, „Europäisches Gemeinschaftsrecht und Privatrecht — Das Privatrecht in der europäischen Integration“, *Neue Juristische Wochenschrift*, Nr. 1/1993, S. 18.

42 — Във връзка с това се позовавам на съображение 5 от Директивата, съгласно което създаването на общ списък от минимални правила на потребителско право увеличава доверието на потребителите и им дава възможност да се възползват максимално от вътрешния пазар. Grundmann и Bianca отбелязват, че по-доброто функциониране на вътрешния пазар се оказва необходимо с оглед продажбата на потребителски стоки, тъй като потребителите се въздържат от покупки в чужбина преди всичко поради несигурността относно нивото на гаранциите, езиковите препятствия и трудностите при уреждането на спорове. Вж. Grundmann, S., Bianca, C. M., *EU Kaufrechts-Richtlinie. Kommentar*, цит. съч. (посочено по-горе в бележка под линия 28), стр. 28, точка 16. В Зелената книга за преразглеждане на достиженията на правото на Общността за защита на потребителите (COM(1999) 744 окончателен, стр. 4) Комисията също заявява: „С други думи, доверието на потребителите във вътрешния пазар трябва да бъде повишавано чрез осигуряването на високо равнище на защита в ЕС като цяло“. [неофициален превод]

43 — В съдебната си практика Съдът многократно е подчертавал значението на пасивния аспект на свободното движение на стоки и услуги. Относно пасивното свободно движение на услуги вж. по-специално Решение от 31 януари 1984 г. по съединени дела Luisi и Carbone (286/82 и 26/83, Recueil, стр. 377, точка 10) и Решение от 11 септември 2007 г. по дело Комисия/Германия (C-318/05, Сборник, стр. I-6957, точка 65). За пасивното свободно движение на стоки вж. по-специално Решение от 7 март 1990 г. по дело GB-INNO-BM (C-362/88, Recueil, стр. I-667). По същата проблематика вж. също Wichard, J. C., в: Calliess, C., Ruffert, M. (Hrsg.), *EUV/EGV. Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtecharta. Kommentar*, 3. Auflage, Verlag C. H. Beck, München 2007, S. 1698.

44 — Вж., например австрийското, френското, ирландското, словенското и испанското право. В Австрия вж. § 8, алинея 3 от Закона за защита на потребителите (Konsumentenschutzgesetz) и § 932, алинеи 1—3 от Общия граждански кодекс (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch), във Франция — членове L.211-9 и L.211-10 от Кодекса на потребителите (Code de la consommation), в Ирландия — член 7, параграфи 1, 3, 5 и 6 от Разпоредби на Европейските общности 2003 г. (Определени аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции) (European Communities (Certain Aspects of the Sale of Consumer Goods and Associated Guarantees) Regulations 2003), в Словения — член 37.c от Закона за защита на потребителите (Zakon o varstvu potrošnikov) и в Испания — член 4, алинея 1, член 5, алинея 1 и член 6, букви a) и b) от Закон 23/2003 относно гаранциите при продажба на потребителски стоки (Ley 23/2003, de garantías en la venta de bienes de consumo). Посочената информация е събрана в рамките на изследователски проект под ръководството на проф. д-р Hans Schulte-Nölke. Schulte-Nölke, H., *EC Consumer Law Compendium*, Universität Bielefeld, Bielefeld 2007.

45 — Двойната цел на Директивата — високо равнище на защита на потребителите и функциониране на вътрешния пазар — подчертава и Možina, D., „Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij“, в: Trstenjak, V., Knez, R., Možina, D., *Evropsko pravo varstva potrošnikov. Direktive ES/EU z uvodnimi pojasnili*, GV Založba, Ljubljana 2005, str. 69. Относно правни норми, които преследват няколко цели вж. в правната доктрина Engisch, K., *Einführung in das juristische Denken*, 4. Auflage, Kohlhammer Verlag, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz 1956, S. 80.

вътрешния пазар, произтича освен това от правното основание, по силата на което е приета Директивата, и по-специално от член 95 ЕО[46]. Според съдебната практика и доктрината член 95 ЕО може да предостави правното основание за мярка на Общността само ако последната действително има за цел да допринесе за създаването и подобряването на условията за функционирането на вътрешния пазар и ако наистина допринася за премахването на препятствията пред свободното движение на стоки и услуги или за предотвратяването на нарушения на конкуренцията[47]. Мерки, които имат за случаен ефект хармонизацията на посочените условия, не могат да бъдат приети на основание член 95 ЕО[48].

55. По пътя на систематичното тълкуване също не може да се направи изводът, че Директивата съгласно съображение 15 от нея допуска право на обезщетение за ползване. На първо място, трябва да се има предвид формалният (външният) аспект на такава разпоредба[49]. От структурата на посоченото съображение става ясно, че визираната в него хипотеза се ограничава до случая на анулиране на договора. Фактът, че анулирането на договора се има предвид само във втората част от посоченото съображение, не означава, че двете части от него могат да се разглеждат поотделно. Напротив, от систематична гледна точка цялото съображение 15 трябва да се разглежда като едно цяло. Така прочетено, посоченото съображение показва ясно, че намалението на всяко възстановяване на суми на потребителя е възможно само в случай на анулиране на договора.

56. На второ място, в рамките на систематичното тълкуване следва да се има предвид материалната (вътрешната) структура на цялата Директива, която трябва да представлява съгласувано цяло, което не съдържа вътрешни противоречия[50]. Ако на основание съображение 15 би се допуснало право на продавача да иска обезщетение за ползване, би се стигнало до вътрешно противоречие между посоченото съображение и член 3 от Директивата, който изисква безвъзмездността на замяната на стоки. В допълнение трябва да се отбележи, че съображение 15 в концепцията, която му

46 — На факта, че правното основание би могло да насочва към целите на разпоредбата, обръща внимание и Reisenhuber, K., цит. съч. (посочено по-горе в бележка под линия 38), стр. 261, точка 40.

47 — Във връзка с член 95 ЕО като правно основание вж. по-специално Решение от 10 декември 2002 г. по дело British American Tobacco (C-491/01, Recueil, стр. I-11453, точки 59 и 60), Решение от 14 декември 2004 г. по дело Swedish Match (C-210/03, Recueil, стр. I-11893, точка 29) и Решение от 12 декември 2006 г. по дело Германия/Парламент и Съвет (C-380/03, Recueil, стр. I-11573, точка 37). В правната литература вж. също Wichard, J. C., цит. съч. (посочено по-горе в бележка под линия 43), стр. 1702.

48 — Вж. Решение от 4 октомври 1991 г. по дело Парламент/Съвет (C-70/88, Recueil, стр. I-4529, точка 17), Решение от 5 октомври 2000 г. по дело Германия/Парламент и Съвет (C-376/98, Recueil, стр. I-8419, точка 33) и Решение от 6 декември 2005 г. по дело Обединено кралство/Парламент и Съвет (C-66/04, Recueil, стр. I-10553, точки 59 и 64).

49 — По отношение на аргументацията във връзка с „външната“ система вж. в правната литература по-специално Larenz, *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*, 6. Auflage, Springer, Berlin, Heidelberg 1991, S. 326.

50 — В правната литература липсата на противоречия като аргумент на систематичното тълкуване посочва Alexy, R., цит. съч. (посочено по-горе в бележка под линия 36), стр. 240.

приписва германското правителство, не е предмет на нормативните разпоредби на Директивата.

57. Също така трудно бих се съгласила с довода на германското правителство, че историческото тълкуване на член 3, параграф 2 от Директивата показвало, че продавачът можел да изисква от потребителя да плаща обезщетение за ползване.

58. Фактът, че формулировката „да ремонтира стоките безплатно или […] да ги замени“ [51], посочена в последното предложение на Комисията, е изменена в Директивата на „да ремонтира стоките или […] да ги замени, *и в двата случая безплатно*“ [52], в най-добрия случай е аргумент в подкрепа на схващането, че замяната на стоки във всяко отношение трябва да се извършва безплатно [53]. В посоченото изменение на текста виждам допълнително доказателство за това, че общностният законодател без съмнение е възнамерявал да регламентира безвъзмездността не само на ремонта, но и на замяната на стоки и поради това не е възприел първоначалния текст на предложението на Комисията. Подобен извод може да се направи и от прессъобщението на помирителния комитет [54], на което се позовава германското правителство и което има за цел да докаже, че терминът „безвъзмездност“ бил ограничен до разходите по ремонта на стоката, и по-специално до разходите за пощенски услуги, труд и материали. Текстът на Директивата се различава от текста на посочената декларация, което представлява още едно доказателство за това, че Директивата е трябвало недвусмислено да въведе и безвъзмездността на замяната на стоки [55].

59. Следва също да се подчертае, че дори и историческото тълкуване да създава впечатление за предложеното от германското правителство решение, посоченият начин на тълкуване не е достатъчен сам

51 — Член 3, параграф 4 от измененото предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета относно продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции (COM(1998) 217 окончателен — COD 96/0161, ОВ C 148, стр. 12).

52 — Курсивът е мой.

53 — Вж. Решение от 1 юни 1961 г. по дело Simon (15/60, Recueil, стр. 225), в което Съдът е констатирал, че разлика между текста на предложението за разпоредба и окончателната му версия крие в себе си различно значение, освен ако има доказателства за противното. Вж. в доктрината Baldus, C., „Historische und vergleichende Auslegung im Gemeinschaftsprivatrecht — Zur Konkretisierung der geringfügigen Vertragswidrigkeit“, в: Baldus, C., Müller-Graff, P.-C. (Hrsg.), *Die Generalklausel im Europäischen Privatrecht*, Sellier. European Law Publishers, München 2006, S. 4.

54 — Помирителен комитет „Европейски парламент—Съвет“, Споразумение относно гаранциите за потребителски стоки от 18 март 1999 г., Брюксел, C/99/77.

55 — В този смисъл в съдебната си практика Съдът е приел, че съдържанието на подготвителните документи не може да бъде възприето за тълкуването на разпоредба от вторичното право, ако то не намира израз в съответната разпоредба. Съдът е установил, че декларация, вписана в протокол от заседание на Съвета, не може да бъде възприета за тълкуването на разпоредба от вторичното право, ако не намира израз в тази разпоредба. Вж. Решение от 26 февруари 1991 г. по дело Antonissen (C-292/89, Recueil, стр. I-745, точка 18), Решение от 8 юни 2000 г. по дело Epson Europe (C-375/98, Recueil, стр. I-4243, точка 26), Решение от 10 януари 2006 г. по дело Skov и Bilka (C-402/03, Recueil, стр. I-199, точка 42) и Решение от 19 април 2007 г. по дело Farrell (C-356/05, Сборник, стр. I-3067, точка 31). Вж. също по-специално заключението на генералния адвокат Kokott, представено на 18 юли 2007 г. по заличеното дело Tedesco (Решение от 27 септември 2007 г., C-175/06, Сборник, стр. I-7929), точка 69 и заключението на генералния адвокат Kokott, представено на 13 юли 2006 г. по дело Robins и др. (Решение от 25 януари 2007 г., C-278/05, Сборник, стр. I-1059), точка 81.

по себе си и не може да е от решаващо значение [56], тъй като играе само второстепенна роля при тълкуването на общностните разпоредби [57]. Действителното значение на разпоредбите на общностното право може да произтича единствено от самите разпоредби, като се държи сметка за техния контекст и цели [58].

60. В рамките на настоящото заключение следва да се разгледат още два аргумента на германското правителство. Първият се отнася до делото Schulte, а вторият до въпроса дали потребителят неоснователно се обогатява чрез замяната на стоките.

61. Според мене делото Schulte [59], на което се позовава германското правителство, е неприложимо в контекста на проблема за правото на обезщетение за ползване.

62. От една страна, делото Schulte се отнася до защитата на потребителите в случаите на анулиране на договора, т.е. до право с други елементи, различно от замяната на стоки. Освен това в делото Schulte не става дума за анулиране на договора поради дефект на стоката, както е уредено в член 3, параграф 5 от Директивата, а за отказа от договор за кредит. В Решение по дело Schulte Съдът е приел, че Директива 85/577/ЕИО [60] допуска национална правна уредба, съгласно която „в случай на договор за ипотечен кредит потребителят трябва не само да възстанови сумите, получени на основание този договор, но и да плати търговския лихвен процент на заемодателя“ [неофициален превод] [61]. Следователно в това решение Съдът е допуснал национална правна уредба, която възприема принципа, че страните по договор трябва взаимно да възстановят получените ползи. Положението обаче е друго в случаите на право на замяна на дефектна стока. Правото на

56 — Вж. заключението на генералния адвокат Kokott, представено на 7 септември 2006 г. по дело T-Mobile Austria и др. (Решение от 26 юни 2007 г., C-284/04, Сборник, стр. I-5189), точка 88, и заключение на генералния адвокат Kokott по дело Robins и др. (посочено по-горе в бележка под линия 55), точки 80 и 81.

57 — Oppermann, T., (цит. съч. в бележка под линия 30), стр. 209, точка 25; Schulte-Nölke, H., „Elf Amtssprachen, ein Recht? Folgen der Mehrsprachigkeit für die Auslegung von Verbraucherschutzrichtlinien“, в: Schulze, R., *Auslegung europäischen Privatrechts und angeglichenen Rechts*, Nomos Verlag, Baden-Baden 1999, S. 158. Schermers и Waelbroeck също са на мнение, че *travaux préparatoires* могат само по изключение да бъдат възприети за тълкуването на общностното право. Вж. Schermers, H. G., Waelbroeck, (цит. съч. в бележка под линия 36), стр. 16. В белгийската доктрина неограничените възможности на историческото тълкуване се подчертават, например от Mertens de Wilmars, „Réflexions sur les méthodes d'interprétation de la Cour de justice des Communautés européennes“, *Cahiers de droit européen*, Nr. 1/1986, S. 14, 15. В този смисъл Rideau, J., *Droit institutionnel de l'Union et des Communautés Européennes*, 4. Auflage, L.G.D.J., Paris 2002, S. 182; Arnull, A., *The European Union and its Court of Justice*, 2. Auflage, Oxford University Press, Oxford 2006, S. 619.

58 — Вж. по-специално Решение от 15 април 1986 г. по дело Комисия/Белгия (237/84, Recueil, стр. 1247, точка 17) и Решение от 10 декември 1991 г. по дело Комисия/Гърция (C-306/89, Recueil, стр. I-5863, точка 8).

59 — Решение от 25 октомври 2005 г. по дело Schulte (C-350/03, Recueil, стр. I-9215). В този смисъл вж. Решение от 25 октомври 2005 г. по дело Crailsheimer Volksbank (C-229/04, Recueil, стр. I-9273).

60 — Директива на Съвета от 20 декември 1985 година относно защита на потребителите във връзка с договорите, сключени извън търговския обект (ОВ L 372, стр. 31; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 188).

61 — Точка 93 от Решение по дело Schulte (посочено по-горе в бележка под линия 59).

замяна на дефектна стока не следва принципа за взаимно възстановяване на получените ползи, а принципа за тълкуване favor contractus на договорите, съгласно който договорът остава в сила, доколкото това е възможно. Целта на замяната на стоките е именно изпълнението на договора.

63. От друга страна, от Решение по дело Schulte е видно, че в случаите на анулиране на договора потребителят не е задължен непременно да върне кредита заедно с лихвата, ако другата страна по договора не е изпълнила точно задълженията си. В точка 94 от Решение по дело Schulte Съдът е приел, че няма противоречие с Директива 85/577/ЕИО, когато национални правни разпоредби, съгласно които при отказ от договора за кредит потребителят трябва да върне сумата по кредита заедно с лихвата, не се прилагат в случаите, когато заемодателят не е изпълнил задължението за информиране по силата на посочената директива. В контекста на принципа, че страната по договора, която не е изпълнила точно задължението си, самата отговаря за лошото си изпълнение, следователно не е възможно да се сравнява анулирането на договора със замяната на дефектна стока. Все пак в най-добрия случай това е аргумент в подкрепа на хипотезата, че в случаите на замяна на дефектна стока продавачът трябва да носи цялата отговорност за своето ненадлежно изпълнение и следователно трябва да понесе всички свързани с това разходи.

64. По настоящото дело не може също да се твърди [62], че потребителят се бил обогатил неоснователно. С плащането на продажната цена потребителят е изпълнил точно задължението си по двустранния договор за покупко-продажба на потребителска стока, докато продавачът не е изпълнил задължението си, както е било договорено. Поради това правото на замяна на стоката с оглед на принципа pacta sunt servanda представлява само право на изпълнение на договорните задължения от продавача. Всяка страна по договора трябва сама да носи риска от неточното си изпълнение. Отговорността за това, че се е стигнало до замяна на стоката, не е в тежест на потребителя, тъй като той желае единствено да използва нормално стоката, за което продавачът трябва да му създаде възможност.

65. Следователно би било неприемливо, ако потребителят, който е изпълнил точно договорното си задължение, би трябвало да плати на продавача, който не е изпълнил надлежно задължението си, обезщетение за ползването на дефектната стока. С приемането на новата стока потребителят получава само това, на което той има право, и по-точно съответстваща на договора стока, поради което в настоящия случай не може да става дума за неоснователно обогатяване на потребителя.

62 — Поради факта, че посочената област не е изрично уредена в общностното право, въпроси по неоснователното обогатяване се поставят в съдебната практика на Съда преди всичко във връзка с условията за възстановяване на неправомерно събрани данъци и мита. Вж. в тази връзка по-конкретно Решение от 9 февруари 1999 г. по дело Dilexport (C-343/96, Recueil, стр. I-579).

66. С оглед на изложеното дотук съм на мнение, че Директивата не допуска германската правна уредба, съгласно която в случаите на замяна на потребителска стока продавачът може да изисква от потребителя обезщетение за ползването на стоката.

VII — Заключение

67. Предвид гореизложените съображения предлагам на Съда да установи, че разпоредбите на член 3, параграф 2 във връзка с параграф 3, първа алинея и параграф 4 или с член 3, параграф 3, трета алинея от Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 май 1999 година относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат разпоредба на националното право, според която в случай на привеждане на дадена стока в съответствие с договора чрез нейната замяна продавачът може да изисква от потребителя обезщетение за използването на първоначално доставената несъответстваща стока.